103. ԴԵՎԻ ՏՂԵՆ

Ըլըմ ա չըմ չի, մի քյա̈սիր մարթ ա ըլըմ. սըրա̈ն մի տըղա, մի ախչիկ ա ունենըմ։ Օրերից մի օր էտ քյա̈սիրն էլ, իրան կընիկն էլ մըեռնըմ են, մընըմ են էտ տըղեն ու էտ ախչիկը։ Տըղեն քըսան տըրեկան ա ըլըմ, ախչիկը՝ տասնութ։ Ամըեն օր ախպըերը ցյընըմ ա ֆրերս անըմ, պիրըմ, քիրն էլ էփըմ ա, ուտըմ. են. մոթենին էլ ծախըմ իրանց կարիքին անըմ։

Մի օր էլ էտ տըղեն քյընըմ ա ֆըերսի, մըտնըմ ա մի խոր թոլըի մեչ, քյընըմ ա էտ խոր թոլըի միչին տըենըմ ա մի պալատ կա, ասըմ ա. «Մի նի մըտնըեմ, տըենամ էս ինչ պա̈ն ա»։ Նի ա մըանըմ, տըենըմ ա հըրես թառասուն դեվ միչին քընած։ Տա̈ սուրը քաշըմ ա ու թա̈մո̄ւղին էլ փըրթըմ ա, աո̄ւս ա քաշըմ աո̈ւր մի փոս կըտըըմ, չիմ ածըմ մեչը ու ֆըեղով ծածկըմ։ Մըտնըմ ա էտ պալատըի մեչը, տըենըմ ա ինչ պալատ, վըեր էլ աըիլու չի։ Կյա̈լիս ա քըվոր կուշտը ասըմ ա. «Մը լա̈վ պալատ եմ քըթել, վըե կաց քյընա̈նք ընդի ապըենք»։

Տըհա̈նք վըեր են կենըմ, կյա̈լի ըտի, քըվորը ասըմ ա. «Ա՛յ քիրա, վըերդի ուզըմ ես ըխպըհար ածա, ճո̄ւր ածա, մըենակ ըստեղ դառ չի ածըես, մանավանդ ճո̈ւր չի ածըես»։ Մի օր քիրը մըենակ ա ըլըմ ասըմ ա. «Տըենաս էն խի՞ա ասըմ. ճո̈ւր դեմ ածըիլ մի տըենամ ինչ դի ըլիլ»։

Տա̈ ամըեն օր ճո̈ւր ա ածըմ ըտի, էտ սպանած դեվը սըղանըմ ա։ Մի տըղի յորիշով կյա̈լիս ա ըխչըկա կուշտը, ղըրից են անըմ, ասըմ, խոսըմ մըչև ըո̈ւդյո̄ւ։ Ըրո̄ւղյո̄ւնը ախպոր կյա̈լու վախտը մոտանըմ ա թը չէ, տա̈ կորչըմ ա։ Էքսի օրը ըլետ կյա̈-

լիս ա ըխչըկա կուշտը, զըրից են անըմ, ասըմ, խոսըմ մըչև բուգյու, ու ըխչըկա հետ իրան պանը գըզըմ։ Ըտիյան եգը տըմանք տառնըմ էն ազատ մարթ ու կընիկ։ Օրերի մի օր տըղեն տըեսնըմ ա քվոր փորը ուռել ա, ասըմ ա. «Ա՛յ քիրա, էտ ի՞նչ պան ա. փորըտ էտ ի՞նչ ա ըլել, միշտ ասըմ եմ հըրցընըեմ. հըրցընըեմ՝ համա դե հըմանչըմ եմ, մըհել մըտածըեցի, վըեր սա հըմանչիլու պան չի»։

Ասըմ ա. «է՛, ախպըեր ջան, գյիդըմ չեմ. ես էլ եմ ըրմացըել ու մընացըել եմ շաշվածըի պըես. մի օր տընեը սըրփիլիս մի նոան կորիզ էր, ինչ էր, գյիդըմ չեմ, վըեկալա քըցեցի պերանըս. էտ ըլավ էտ, օր օրի փորս սըհե մեծացավ»։ Խեղճ ախպերն ա հըվատըմ ա, ասըմ ա. «Դե ի՞նչ անենք, աստծու կամքը թող ըլի, տըեսնանք ինչ կլի վերջը»։

Անց ա կենըմ մի քանըի վախտ մի օր էլ քիրը պըրանվըմ ա. մի տըղա ա պիրըմ։ Ով տարով ա մեծանըմ, տա՜ օրով ա մըծանըմ, էնքան էլ էտ տըղեն սիրըմ ա էտ ըեխին, վըեր ասըիլու չի, ըեխեն էլ դայինին ա սիրըմ։ Էտ ըեխեն արթեն եքա տղա ա տառել օխտը-ութ տըրեկան, համա քսան տըրեկանի ուժ ունըի։

Մի օր մարթ ու կընիկ զըրից են անըմ, մարթը կընգյանը ասըմ ա. «Ա՛ կընիկ, մըչև եվ դենք մըենք թաքուն-թաքուն, սըհե հարամ-հարամ ապրըիլ։ Ըսօր մի օց տառնամ, դիյերեմ տըռան կըլխին տապ անըեմ, կյա՜ թե չէ շըլընքիցը կըծըեմ, թող մըեռնըի, մըենք էլ հալալ ապրենք»։ Ասըմ ա. «Հա՜»։

Ըեխեն էլ կըշտերնուն հաղ ա անըմ, համա դե չիմ մանըմ ա ու հըսկանըմ։ Ըրուգյունը տա՜ տուս ա կյալի տուռը հաղ ա անըմ, դային կյալիս ա թը չէ, տա՜ վաղ ա տալըի աղաքը ասըմ. «Դայ՛ի, դայ՛ի, ինձ կըշըլակե՞ս»։

Ասըմ ա. «Արի ախպեր ջան, իմ պուճուր ախպըերն ես, բա ի՞նչ կա, արի՝ շլակեմ»։

Տա՜ թըռչըմ ա գայինի շալակն ա ըլըմ ու կյալիս են իրար հետ տուն են մըտնըմ թը չէ նա՜ տըռան կըլխիցը կյըլոխը հանըմ ա, վըեր կըծի, տըեսնըմ ա իրան տըղեն ա՝ կըծըմ չի։ Էքսի օրը հաց ուտըիլիս ասըմ ա. «Տըեհա՞ր, ա կընիկ, ըեխեն էրեդ ինչ արավ»։ Ասըմ ա. «Տըեհա բա տըեհա վըե՞չ. սըրա՜ կաթնըմը շընեը ...»։

Ասըմ ա. «Ա՛ կընրիկ, էտ վախտը ես ըսօր ըրուգյու ըլետ մի օց կըտառնամ, կըմըտնեմ տըռան տակը, վըեր կյա՜ կըրընդիցը կըկըծըեմ»։ Ասըմ ա. «Հա՜, տըհե արա»։ Ըրեխեն ըլետ անդաճ ա տընըմ։

Բուդլյունը գայլինի կլալու վախտը մոտանում ա Թըշէ ըետ. տուս ա կյալի տրոանր հաղ ա անըմ. մըհել տըենըմ ա հըրն գա-յին կյալիս ա, վաղ ա տալըի ադաքը ասըմ ա. «Դայի՛, ըրեդյի տու ես ինձ շլակել, ըսօր էլ ես դեմ քեզ շըլակիլ»։

Ասըմ ա. «Չէ՛, ա բալա ջան, տու պուճուր ես, հըլա կարալ չես ինձ շըլակես, մեշկտ կըկոտրի»։ Տա ասըմ ա. «Չէ՛, վըեր չէ, պըեակ ա շըլակեմ»։ Դային ինչ անըմ ա՝ ըլըմ չի, տա սըկսըմ ա դանչար անըիլը. «Դայի ջան, քե մատաղ, հըլա ես մըթիք արեդը շըլակեմ»։

Վըեր առենըմ ա ըլըմ չի՝ արդեն շեմքին են հասնըմ, տա երկու ծըեռով խըտըտըմ ա ու պիըըմ Թախթըի վըրա տընըմ. ըսաեդ դային տըրա ուժի վըրա բոմանըմ ա, տըենըմ ա, վըեր իրան հենց պըցըրցըավ վըենց վըեր մի հավըի ճուտ. էտ օրիցը դայլինի սըիրար ահ ա ընդյընըմ, ասըմ ա. «Սա ինչ ուղըմ ա ըլի, դևի ցըեղից ա»։ Համա ինքը իրան ասըմ ա. «Բա ըստի·եր դևը ինչ գործ ունըի»։

Էքսի ռավըետ մարթ ու կընիկ ըըրից են անըմ, ասըմ ա. «Ա՛ կընիկ, սըհե պան չի ըլիլ, էտ շան Թուլեն խընդըրեց, ըսօր բյուդլյու հըըցըըու, Թե ճաշ վախար վըե՞րդի ա հաց ուտըմ, դին-ջանըմ. մի օց տանոնամ, բյրնամ ընդի քընած տըեղը կըծըեմ»։ Ասըմ ա. «Լա՛վ»։

Բրւդյունը տխըըեըը կյալիս ա տուն, քիըը պիըըմ ա հաց պան ա տընըմ դարին ու հետն էլ հըըցընըմ ա, ասըմ ա. «Ախ-պըե՛ր ջան, ճաշ վախարեին տու վըեըդի՞ ես նստըմ, հաց ու-տըմ, դինջանըմ. պան ա կարող տ սըըարիս ուդած վախտը կյամ բու կուշտը»։

Ասըմ ա. «Քիրա՛ ջան, էս ինչ արեդը մի ախպուր կա, դյի-դը՞մ ես»։ Ասըմ ա. «Հա՛»։

— Նըրա կըշաին հաց եմ ուտըմ, ճուր խըմըմ ու դիյեըըմ նըրա վըըդույեն մի մեծ կաղնըի կա՝ նըրա տակին նըստըմ դին-ջանըմ, դյա մի քիչ աչկս կըպցընըմ եմ։

Ախպըրայը ճըմիու ա քըցըմ պըըծընըմ ու սկսըմ ա տան կործըեըը անըիլը։ Բըդյընավախար մարթը կյալիս ա տուն հըը-ցընըմ ա, ասըմ ա. «Ա՛ կընիկ, ասե՞ց, վըեըդի ա դինջանըմ»։ Ասըմ ա. «Հա՛, էս ինչ տըեղը մի ախպուր կա, ընդի հաց ա ու-տըմ, նըրա վըըդույի կաղնըըու տակին էլ՝ դինջանըմ»։

Ասըմ ա. «Էտ ինչ լավ տըեղ ա, ընդի մի մոշուտ կա ղալըին, Էրուց ես կըըյընամ ընդի տաղ կանեմ, շըքեյը նըրա կյալը։

Հենց վըեր կյա հաց ուտըի ու պըրանվըի քընըի, հենց էտ քընած վախտըն էլ կըկըծըեմ, կըմըեռնի ընդի. ես կըկյամ տուն. մի օքմըի էլա գյըդենալ չի, թե ո՞վ ա արել»։

Ըրեխեն էլ իրան մըհար նստած հաղ ա անըմ, մըթամ թե տըհանց զըրիցը մանըմ չի։ Ըռուգյունը դային կյալիս ա տուն լավ ֆըերս արած ա ըլըմ, էփըմ են, ուտըմ, ու տըղեն չուշտ պըրանվըմ ա քընըմ, վըեր ռավըետը քնով չի ըլի, չուշտ վըե կենա։ Ըռավըետը նա դայինիցը առաչ ա վըե կենըմ, հաքնըմ, իրեսը լըվանըմ, իրար հետ նստըմ են հաց ուտըմ, ինքը առաչ տուս ա կյալի քյընըմ ճըմփըմը կաղնըմ մըչևը դային կյալիս ա։ Ասըմ ա. «Դա՛յի ջան, ես էլ եմ ուզըմ քեզ հետ կյամ»։

Ասըմ ա. «Ա՛ բալա, տու կարա՞ս ինձ հետ ման կյաս. ես սաղ օրը ընդյընըմ եմ յալլամաչնին, սար ու քոլ, էնքան դիյերդըվըեր եմ անըմ, վըեր ջանս տուս ա կյալի, տու վըե՞նց դես ման կյալ էնքան»։

Ասըմ ա. «Չէ՛ ռայի ջան, խնթրըմը եմ ինձ էլ տար ընդի քեզ քյոմակ կանըեմ»։ Վըերշը դային ինչքան տըրան համոզըմ ա. ըլըմ չի, տա էնքան ա ղանչանք անըմ, վըեր դայինի ճարը կըտըրվըմ ա, հետը տանըմ ա։

Տըհանք քյընըմ են սար ու քոլ ման կյալի, մի քանըի պան են սըպանըմ ու ճաշ վախտը կյալիս են էտ ըխպըրի կըշտին հաց ուտըմ, ճուր խըմըմ, ասըմ ա. «Դե՛, քյընանք, էն ծառըի շըվըքըմը մի քիչ քընենք, դինջանանք»։ Կյալիս են ծառի տակին նըստըմ, ասըմ ա. «Դայի ջան, իմ քունը տանըմ չի, չախմախըտ ինձի, ես հաղ անըեմ, տու էլ՝ քընի»։

Դային պըրանվըմ ա, քընըմ։ Տա էլ չոր խոտ ա հըվաքըմ, թուփ անըմ ու մի պուճուր կըրակ ա անըմ ու աչկը էտ մոշքու վըրա ա պահըմ։ Մըհել տըենըմ ա մոշին խըշխըշըմ ա. տա ծըեռաց մի մեծ պուռը խոտ ա տընըմ կըրակին, էրըմ ա ու տըհե ալավ-ալավ տանըմ կոխըմ մոշքու մեչը ու վազ ա տալըի էտ խոտը պերըմ ըտի։ Օցը ուզըմ ա էն մի ղոլըիցը տուս կյա, նա էն ղոլն էլա կըպցընըմ. դոռը ուզըմ ա տուս կյա, նա կըրակ ա անըմ. օցը մընըմ ա կըրակի միչին, էրվըմ, խըրովըմ։ Տա իրան մըհար հաղ ա անըմ, մըխելան եդը դային վըեր ա կենըմ, տը[illegible] նըմ ու ըտիյեք ճընջըռոշտաֆըետը ընդյել ա, ասըմ ա. «Էս [illegible] ֆըետ ա»։ Ասըմ ա. «Դայի՛, մի մեծ օց կար էտ մոշուտը [illegible], վըեր էլ ասըիլու չէր, կառտըվըի»։ Ասըմ ա. «Ա՛ բալա, մեխ[illegible] ա,

խի՞ տը՞ն արիր»։ Ասըմ ա. «Մ՜. ես տըրա̈ տըրունչ սը՞ենցն ու նը՞ենցը, ուզըեր կյա̈ քեզ կըծըրի»։

Բուզլունը կյալիս են տուն, մորըն էլ ա ասըմ. «Ա՛ մայ, ըսօր մի կարմըիր օց եմ կառըըվըել, վըեր հինգ մետրը կըլեր», — զասարի ա ասըմ, տըենա մըերը ի՞նչ դի ասըիլ։

Հենց վըեր տա̈ տը՞են ա ասըմ, մըերը սա̈ռշըմ. կըտաղըմ ա. «Ա՛ մըեռնըես տո̈ւ, խի՞, քեզ ինչ էր արել էն անլուզու անասունը»։ Սկսըմ ա ըեխին ուշո̈ւնց տալը, ընըծիլը։

Դային ասըմ ա. «Դե լավ, մի օց ա էլի, տըրա̈ տըրունչ հերն էլ ընըրծա̈ծ, հու մի մեծ պա̈ն չի», էլ գյիդըմ չի, թե իրան քըվոր մարթն ա ըլել ու իրան դո̈ւշմանը։

Մըեր ծըեռաց բյընըմ ա ընդի, փետով խառնըմ. մըտիկ անըմ տըեհնըմ, վըերդի օցն ա էրվել՝ էտ մոխրիցը մի պո̈ւռը պիրըմ ա տուն։ Տըեն ըըրա̈վուրդ ա անըմ աչկով պահըմ ա, թե տո̈ւ էտ մոխիրը ինչ դի անըիլ։ Մը՞ել տըենըմ ա պիրալ մի ամանըի միջի կըրթնահունց շըրդաղեց իրեք պո̈ւլ շինեց, մինը մեծ, էն էրկուսը իրար չափ ու էն մոխիրը խառնեց էտ մեծ պո̈ւլին շըրդաղեց ու սարավ հաց թըխեց։

Ըսավըետր, վըեր հացի են նըստըմ, տա̈ պիրըմ ա էն մեծ հացը արնըմ ա ախպոր ըղաքին են էրկուսը էլ մինը՝ իրան, մինն էլ՝ ըըեխի։ Ճա̈շը ուտըմ են պըրծըրնըմ, մը՞ել վըեր ուզըմ են էս կըրթնահունցըրիցը ուտեն, ասըմ ա. «Ա՛ մայ, ա՛ մայ, հըրև հա՞յ, հըրև հա՞յ էրեգվա օցը օձորքի կյեռանըրի տակիցը կյըլոխը հանըել ա»։

Մըեր քիչ ա մընըմ խելքը թըռցըհի. «Ո՞ւր ա, ա՛ կըլխամըեռ. ո՞ւր ա», հըըրցընըմ ա ու դիյեր մըտիկ ա անըմ, տըեղն ծըեռաց հացը փոխըմ ա՝ դայինի ըաքինը տըենըմ ա մոր ըաքին. մոր ըաքինը՝ դայինի ու ասըմ ա. «Հըե՛, հըըե՛ կյեռանըրի լաշըըվըեր բյընըմ ա»։ Մըեր համ մըաիկ ա անըմ, համ ըղաքի հացը կըտըրըմ ա, ուտըմ։ Մըխեյի մըտըիկ անըմ ա, դատ չի տըենըմ, ըըրախըմ ա, համա հացի կեսից շատը կերել ա։ Մըխեյի մընըմ ա տա̈ սկսըմ ա վա՞յ-վա՞յ անըիլը. «Վա՜յ մեռա, հա մըեռա. մի քիչ ճո̈ւր արվեք, սիրտս էրվեց»։ Դային ուզըմ ա ճո̈ւր տա. ըեխեն հիլ չի անըմ, ասըմ ա. «Բըախի կորչի, տըրա̈ Ֆըետը կըտըրի, ուզըեր քեզ տեզի, հըմի թող ինքը ստակի, կորչի»։ Մի քիչ մընըմ ա մըերը մըեռնըըմ ա։

Դային ասըմ ա. «Վըե կաց, քյընա̈նք ըստիյան հեռանանք, էս տըեղը փըչացած ա, ըստի ապրիլու տըեղ չի»։ Ու վըեր են

կենում քյընում, թե վրերգի են քյնում, իրանք էլ չեն գյիդում։ Մը-հել քըշերվա կես ա ըլում՝ նստում են դինչանում. դային ուզում ա չիրոխ քաշի, տրենում ա չախմախը կա վրեչ։ Ասում ա. «Դայի ջան, տու ըստեղ նստրի, ես քյընամ հրքեհա՞յ հեռու տրեղ կրակ ա ըրեվում, պիրեմ»։

Ասում ա. «Ա՛ քու տունը շինվի, էն հու ով ա գյիդում քանի վրերս ա հեռու, մըշև քու քյընալ-կյալը ես ուշաթափ կըլեմ»։ Ասում ա. «Դայի շան, քու կործը չի, տու ըստի նստրի, ես հրրես ետ եմ կյալի»։

Դային նստում ա ըտի, տա թրուչում ա, քյընում ա, տրենում ա քառասուն դև կըրակ են արել, հեյվարա կյերանըին տըրել են կըրակըմը ու քառասուն ընդնանրի մի մեծ պըղինձ են տըրել էտ կըրակին, քառասուն վրեչխար էլ մորթել են, մեչը ածրել ու զըլթ-զըլթալա էփում ա, իրանք էլ չորս զոլեն պոոտրիկ են ըլել, քընել։

Տա մրենակ էտ պըղինձը վրեր ա ունում, տընում էն զոլեն մի հեյվարա ընձղակոթ հանում տակիցը, ըլետ պըղինձը տընում կը-րակին մի մեծ բուդ էլ միչիցը հանում ու կաղնում ա, ասում ա. «Թե քյընա՞մ՝ վրե դեն կենալ, տրենալ դեն, վրեր իրանց կըրակը ժաժ տրված ու օքմրի չիկա, ասրիլ դեն. «Էս ինչ վախլոռկ օքմրի ա ըլել, փախել ա, կրցել չի մըշևը մրեր զարթիլը»։ Մնա՞մ մըշևը սրհանք վրե կենան՝ դայիս ա ընդի ճամփրես պահում, ի՞նչ անրեմ, չէ լավն էն ա մի սհաթ վազ տալով ես տանեմ ընդի ու կյամ»։ Էտ կյերանը հրլե տրհե կըրակըկոլոլ տընում ա ուսրին, բուդն էլ ուտրիլով կյալի տրենում դային քրնած ա։ Վրեր վեր ա կե-նում, տրեսնում էտ հեյվարա կյերանը տրհե կըրակում էրվում ա կշտին, մազերը կըլխին փըշաքաղվում ա, քիչ ա մընում ուշկը քյընա՞. «Ա՛ բալա, էս ո՞ւմ տունն ես կառտրվելը»։

Ասում ա. «Վրեչ մլնի, դա՛յի շան, ընդի կրակ են արել, մի պունճուր ընձղակոթ վրե կալա, պըղինձիցն էլ մի մրսրի թիքա հանեցի։ Մի քիչ ես եմ կերել, մի քիչ էլ քեզ մրհար եմ պիրել. ա՛ռ, կե, սոված կըլես»։ Ասում ա, ու էտ կես բուդը էն զոլեն տր-բած ա ըլում, վրեր ա ունում տալըի իրան։

Ասում ա. «Բա, սա՞ մի քիչ ա, ա քու տունը չի քանդրվի, էս հեյվարա բրդրից ավել ա, էսքանը ուտողը չեմ»։ Ասում ա. «Դա՛յի ջան, տու կամաց-կամաց կե, չիրոխ քաշի, ըստի իմ ճամփեն կըպահես, մի տրեզով էլ ա քյընաս վրեչ, ես էս ա կյալիս եմ»։

Դային արդեն կըլխի ա, վրեր էս ըեխեն դևի ջինսից ա. մի

գոլ վախըմ ա իրան վընաս տա, մի գոլ էլ ուրխանըմ ա, վըեր սըհև դոշաղ ա, մըհևլ ասըմ ա. «Չէ՞», վըեր սա ինձ վընասող էր ըլել իմ խաթեր հորը էրիլ չէր, մորն էլ սպանիլա։ Էտ տըղեն կլա՜լիս ա ըտի տըևնըմ ա մըխսը էփել ա, ճուրը ցըմաքել ա. էն Լ՚ն հա պըղինձը էրվըմ ա։ Տա՜ էրկու ծըևռով կամաց վեր ա ունըմ, տընըմ էն դոլեն ու ինքն էլ նըհա՜նց ղաթըմը մեգյնըվըմ ա քը-նըմ։ Մըխեյան եղը տըհա՜նց մեծը վըեր ա կենըմ, տենըմ պղին-ձը կորակի վըրիցը վըև կալած, ասըմ ա. «Ա՛ քե մատաղ, սը-հա՜նք աuանց ինձ վըենց են վըև կալել». վըևրին վեր ա կըց-նըմ. թե. «Պըղինձը վըե՞նց վըև կալաք»։ Ասըմ ա. «Ես ըընա՜ծ եմ ըլել, պա՜նի խա՜բա՜ր չեմ»։ Ասըմ ա. «Լա՜վ, ըա էս ո՞վ ա ըլել Լս ուժով մարթը. մըենք քառասունով անչափ ենք վըեր ունըմ,— ասըմ են,—սա՜ մըենակ ա վըև կալել»։ Տա՜ էլ սուտ քուն տըըա՜ծ ա։ Ասըմ ա. «Մի հըմրա՜րեցեք տըեհեք քառասունն ենք, թե քա-ռասուն մինը»։

Տըհա՜նց մեծը սկսըմ ա հըմրա՜րիլը. ասըմ ա. «Քառասուն մինն ենք, համա էնքան իրար նըման ենք, վըեր մըչև անքամ կարըմ չեմ Լ՚ն մընին ճըկեմ»։ Ասըմ ա. «Էն մինը ես եմ». ու կը-րակի վըրիցը իրան վըև կալած պըղինձը հոպ նըրից վըեր ա ու-նըմ, տընըմ վըրեն։

Ասըմ ա. «Տըևհա ճո՜ւրը ցըմաքել էր, ասըցի՝ կարող ա սըհա՜նք ըդա՜րա՜ծ են, շատ կըքընեն՝ պըղինձը կերվի, վըև կալա արըի դըրաղ»։ Տըհա՜նք մըտիկ են անըմ, տըենըմ դորթ, վըեր միչին կտլըրի ճո՜ւր չիկա, տակի մըսերն էլ աըթեն ժարիտ են ըլել։ Ասըմ են. «Ախպը՛ր, տո՜, վըեր էսքան ուժով ես ու էսքան պա՜րի ես, մըենք Լ՚լ քառասունս ախպըրեր ենք, տո՜ւ էլ կըլես մըեր քառասունըի մեծ ախպըրերը»։

Ասըմ ա. «Լա՜վ, դըև վըեր տըհե ա, ես մի դայի ունեմ՝ էս ինչ արևըր ըընած ա, կըցեք քըընա՜մ պիըեմ»։ Ասըմ են. «Քյը-նա՛»։ Տա՜ կյա՜լիս ա դային եղնա։ Տըհանք ասըմ են. «Ա՛ ծըեղ մատաղ ինըը վըեր սըհե ա, ըա հըմի սըըա՜ դային ինչ կըլի»։

Կյա՜լիս ա դայինին վըեկցնըմ ու կյա՜լիս էն նըհա՜նց կուշ-տըւ Ճըմփին ստոհ ա տալըի, ասըմ ա. «Դայի, տո՜ւ սկի վախես վըեչ, թա՜մո՜ւղի վըրա՜ էլ պա՜ցըր-պա՜ցըր կըխոսաս ու բեղ Լ՚լ դո-ղող կըդահես, ինձ էլ մին-մին կասես հենց կըշըփըլախեմ, վըեր օխտր թիըա կըլես»։ Ասըմ ա. «Ա՛ բալա ջան, ըա իմ յո՜ղոն վըրա՜ կըկյա՜, վըեր ըև տըհև ասըեմ»։ Ասըմ ա. «Դայի ջան, մին-մին սուտըի ասա, պա՜ն չիկա»։

Կյա̈լիս են հասնըմ ըտի, ասըմ ա. «Ա՛յ, մըեր մեծը ըսօ-րեց եդը իմ դային կըլի»։ Դային էլ ուռած փըքված կաղնել ա, համա վըեր աչկի տակովը նըհա̈նց ջանըին ա յորիշին ա մըտիկ անըմ՝ տո̈ղը ջանն ա ընգյընըմ։

Տըհա̈նք ըտի ուտըմ, խըմըմ, ղըրից են անըմ, դինջանըմ են, մըհել տըղեն ասըմ ա. «Դե՛, պատմըեցեք տըենամ՝ էս ո̈՞ւր եք քյընըմ»։ Ասըմ ա. «Մըենք քյընըմ ենք էս ինչ թաքավըըրի ըխ-չըկանը փըխցընենք մըեր մեծ ախպըոր մըհար»։ Ասըմ ա. «Ծըեր միչին տա̈րփին կա՞»։ Ասըմը են. «Չէ՛»։

Ասըմ ա. «Էտ թաքավըերի պալատըի չորս ղոլովը քսան մետրը պա̈ցըր պատ կա. մըեզ ութանասուն հատ էրկաթա սըեպ ա պետկը, վըեր էտ պատըմը տանք. քառասունը էս ղո-լիցը տանք՝ դիյերենք, քառասունն էլ էն ղոլըեն տանք՝ դըվըե-րենք։ Դե վըեր տըհենց ա, իմ դային կչինի. նա̈ տարփին ա»։ Դային էլ, դո̈ւզ ա տա̈րփնութին գյիդալըիս ա ըլըմ։ Տըհա̈նք քյոմա̈կ են անըմ դայինին, մինը էրկաթ ա պիըըմ, մինը կրակ անըմ, տըեղը չինըմ, փուքս են սարքըմ ու էրկաթնըին կըրմըըը-ցընըմ, սըեպեր չինըմ, քըշերվա կիսին էտ սըեպերը շըլա̈կըմ են ու քյընըմ հասնըմ էն պատըի տակը, տա̈ մին-մին էտ սըե-պերը վըեր ա ումըմ ու պըռընցկով տալըիս ա պատըմը ու դի-յերըմ ա պատըի կըլխեն նստըմ, ասըմ ա. «Դե՛, լեղ արեք, քանըի մութն ա՝ լիսացըել չի, թա̈մուզտ էլ քյա̈ցեք էն բութա տըեղը նստոտեցեք ու ընդիյան մին-մին էկեք, վըեր ծըեզ դը-վըերըցնեմ»։ Ինքը դիյերըմ ա վըըըղոլեն նըստըմ ա, ասըմ ա. «Դա՛յի, մեծը տո̈ւ ես, առաչ տո̈ւ արի»։ Դային դիյերըմ ա։ Ա-սըմ ա. «Դա՛յի, դե տո̈ւ ըստի նըստըի թըմաշա արա, տըես ինչ եմ չինըմ»։ Տըհա̈նց ղի ա տալըի, ասըմ ա. «Դե՛ մին-մին է-կեք»։

Տըհա̈նք մին-մին կյա̈լիս են դիյերըմ, տա պատըի կըլխին նստած թուրը ծըեռին հերթով, հերթով տըհա̈նց քառասունըի կյըլըխնին էլ թըռցընըմ ա ու ածըմ մեջ ղոլը։ Ինքը դըվըերըմ ա տըհա̈նց ջա̈նդա̈քը իրար վըըա̈ տա̈րսըմ ու դայինին ասըմ ա. «Դա՛յի, դե դըվըերի էս ջանդաքների վըըո̈վը արի»։ Դային վեր ա կյա̈լի, մեջ ղոլեն նստըմ են՝ դինջանըմ։

Ասըմ ա. «Դա՛յի ջան, տո̈ւ ըստեղ նստի, ես քյընա̈մ տըե-նամ ի՞նչ թաքավըեր ա, ի՞նչ պալատ ա, ի՞նչ ղայդի ախչիկ ա. վըեր տըհա̈նք ուզըին փըխցընեն»։ Քյընըմ ա կամաց, ակոշկիցը մտնըմ պալատը. աչ ղոլեն էլ ա տո̈ւռը ըլըմ, ծախու ղոլեն էլ ա

տուտը ըլըմ, ասըմ ա. «Մի առաջ աչու տուռը պա՛ց անըեմ, տըես-նամ ինչ կա»։ Պա՛ց ա անըմ, տըենըմ մի հուրի-փարի ախչիկ. Էնքան սիրուն ա, վըենց վըեր մի հըրըիշտակ ըլի, մի խաս ու ղումաշ յորղան-դոշակըմ քընած ա, վըեր մըտիկ անըիլեն մարթ կըշտանըմ չի։ Աչու ղոլեն կարմրիր մում ա էրըմ, ծախու ղոլեն կանաչ. կոխկին էլ մի ստոլ ա, ստոլըի վըրա էլ մի մեծ կարմրիր խընձոր։ Տըրած աչու ղոլըի մումը տընըմ ա ծախու ղոլեն, ծախն էլ աջ, խընձորի կեսն էլ կըծըմ ա, էտ ըխչըկա թուշիցնը էլ մը լա՛վ պաչըմ ա ու տուս ա կյալի։ Էն մի տուռն ա պա՛ց անըմ, տըենըմ ա՝ հըրես մի մարթ կա քընած, մի հատ էլ ուշար պատռվը դըվըերըմ ա, վըեր էն ա հա տըրա՛ն կուլ դի տալ։ Տա ծըեռաց թուրը քաշըմ ա հենց տալըիս ա, վըեր ուշարը էրկու կես ա ըլըմ, թուրն էլ մըչև կոթը մըտնըմ ա պատը, տըե-հև պատըմը հիլ ա անըմ ու տուս ա կյալի, կյալիս ա ասըմ ա. «Խալի՛, դե վըեր կաց բյըրնանքս»։

Տուս են կյալի բյըրնըմ մի պըռավըի տունը։ Փող են տալըի, էտ պառավը բյըրնըմ ա ղատ մատ ա առնըմ, պիրըմ ճա՛շ ա էփըմ արհա՛նք ուտըմ են ու պըրանվըմ, քընըմ։

Ըռավըետը ախչիկը վըեր ա կենըմ, տըենըմ ա իրան օթախը մարթ ա մըտըել. մըմերը փոխել, խընձըրի կեսը կըծել, իրան թուշիցն էլ պաչել ու տուս եկել քյա՛ցել։ Ախչիկը նեղացած քյը-նըմ ա հոր կուշտը, ասըմ ա. «Հայրի՛կ, էս ինչ տըեսակ պահակ-նըրի ունես՝ բըշերս մարթ ա մըտել օթախս, խնձորիս կեսն էլ են կըերել, մըմերը փոխել, թուշս էլ պաչել ու քյա՛ցել են»։

Ասըմ ա. «Ախչի՛կ ջան, իմն էլ ա մարթ մըտըել, մի ուշար էլ եկել ա՝ ըիչ ա մընացել ինձ կուլ տա, հենց թըրով տըվըել ա, վըեր էրկու կես ա արել, թուրն էլ կոթրիցը հետ մըտըել ա պա-տը»։

Էտ օրը թաքավըերը հըրաման ա տալըի, թե. «Ով ա արել, թող կյա՛, ասըի՝ իմ ախչիկն էլ կըտամ իրան, թաքավըերութենի կեսն էլ կըտամ իրան»։ Ջորս ղոլից կյալիս են. նա՛ ասըմ ա. «Ես եմ արել», նա՛ ասըմ ա. «Ես եմ արել»։ Թաքավըերը ասըմ ա. «Դե լավաշեր, անողի թուրը հըրես պատըմը. ով էտ թուրը պա-տիցը հանի՝ նա՛ ա արել»։

Ով կյա՛լիս ա՝ կարըմ չի, թե ժա՛ժ տա։ Սաղ քաղաքի ժըղո-վուրթը կյա՛լիս ա, կարըմ չի հանըի։ Թաքավըերը ասըմ ա. «Լա՛վ, բա էս ո՞վ կըլի, էլ ո՞վ մընաց էս քաղաքըմը»։ Ասըմ են. «Թաքավըերը ապրած կըենա, էս ինչ պըռավըի տանը էրկու ղո-

նաղ ա մնացել, էլ օքմրի չի մընացդ։ Ասըմ ա. «Քյացեք նըհանց էլ կանչեցեք»։ Քյընըմ են կանչըմ, էս տըղեն ասըմ ա. «Հա՛ թաքավըերն ապրած կենա, հա՛ ես եմ արել, էն քառասուն դեվը կըլիրնըին էլ եմ ես կըտրատել, էս էլ նըհանց ընգըճնըին ա իմ քըշտին», թուրն էլ մի ծըեռով պատըիցը քաշըմ ա ու տընըմ իրան կոխկիցը կախած ղուրորըմը։

Թաքավըերը ասըմ ա. «Ապրե՛ս, տըղա ջան, հալալ ա քեզ եմ ախչիկն էլ, իմ թաքավըերութինն էլ»։ Էս տըղին իրան ըխչըկա հետ փըսակըմ ա, թաքավըեր ա տընըմ իրան տըեղը, ասըմ ա. «Ես արթեն պըռավըել եմ, ըստիյան դենը տուք եք գյիգրմ ծըեր ժըղովուրթը՝ վըե՞նց կըկառավարեք. մըենակ հենց արեք. վըեր իմ կյրեղմանը օխնեն ու ծըեզ հարգանք պատիվ ըլիր։ Դայինին էլ պիրրմ ա, տընըմ նազիր-վազիրների մեծավըերը։

Նըհանք հասնըմ են իրանց մուրազին, տուք էլ հասնըեք ծըեր մուրագին։